

tab. 4), další předměty, jako velká drátěná spona, část sekery a zlomky cihel naznačují využití prostoru také v raném novověku.

Archeologický výzkum odkryl pomocí tří sružených sond asi $\frac{1}{4}$ celého půdorysu pece a asi $\frac{1}{2}$ peciště obdélného tvaru s rekonstruovatelnými rozměry $3,2 \times 2,5 \times 7$ m. Pec byla zatesaná do skalního vápencového podloží a opatřena zděnou kamenohliněnou plentou, původně se čtveřicí topných kanálů profilu asi 80×90 cm. Nálezy keramiky datují využití objektu do dvojího období. Starší (polovina 13. až počátek 14. století) souvisí se zánikem provozu vlastní pece a mladší (18.–19. století) s druhotným využitím objektu k pálení dřevěného uhlí v milíři.

Březinská vápenice zajišťovala velkokapacitní výrobu páleného vápna v omezeném časovém rozpětí. Šlo o dobu, kdy v nedalekých Křtinách vznikala církevní areál na majetku kláštera zábrdovických premonstrátů (Foltýn a kol. 2005, 396–397; Šenkyřík 1992). Vztah obce Březiny či Proseče k původní funkci vápenice je nepravděpodobný, neboť obě vsi s hospodářskými dvory jsou patrně poněkud mladšího založení (srov. Verbík 1987, 23).

Vápenice v Březině byla schopna jednorázové produkce asi 56 m^3 kusového vápna z celkového množství vsázky $69\text{--}70 \text{ m}^3$ vápence, při současné produkci kolem 10 % nedopalů, který tvořil zčásti nestabilní kamenný příkrov svrchní vsázky. Konstrukce pece s několika reparačními prvky (zdící plomby a jílovitá úprava dna peciště) a technikou dobře zvládnutého výpalu naznačuje, že šlo o periodické zařízení schopné opakovaného výpalu.

Během evidence zaniklých komunikací a objektů v blízkosti pece byly mezi detektorovými nálezy zaznamenány předměty s možným vztahem k popisované vápence. Lze předpokládat komunikační síť, jejímž účelem byla obsluha areálů exploatace dřeva a vápence z poloh u kóty „Vysoká“ a lesa zvaného „Hora“. V úvahu je třeba vzít také nedalekou nedobudovanou pec obdobných rozměrů (Březina-Vysoká II). Nálezy umožňují korelaci tranzitních komunikací s lesními cestami, které zajišťují spojení s nedalekými Křtinami, Babicemi n. Svitavou, Ochozem a Březinou, případně s Bukovinkou.

Literatura

- Foltýn, D. a kol. 2005: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri.
- Kos, P. 2017: Březina (k. ú. Březina u Křtin, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 58(2), 206.
- Kos, P. 2019: Nové vápenické a cihlářské areály v Moravském krasu a jeho okolí. *Archeologia technica* 30, 20–38.
- Kuba, A. 2016: *Podkovy z hradu Rokštejna. Morfoloická analýza podkov 10.–15. století ve vztahu k druhu koně*. Rkp. bakalářské práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. Uloženo: Archiv závěrečných prací Masarykovy univerzity. Dostupné také z: <https://is.muni.cz/th/cmfa0/>.
- Šenkyřík, M. 1992: *Historie chrámu Panny Marie ve Křtinách*. Blansko: Vlastním nákladem.
- Verbík, A. 1987: Od prvních historických zpráv do Bílé hory. In: F. Čapka (ed.): *Křtiny a okolí. Historie a současnost*. Křtiny: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Místní národní výbor ve Křtinách, 19–29.

Summary

An evaluation excavation of a presumed medieval limekiln was conducted in the Březina cadastral area (Brno-Country District), west of the municipality (“Pod Kapličkou” site, Kos 2019), in October 2020. Besides numerous finds related to the 1945 war events (fragments of ammunition, cartridges), a metal detector survey revealed other metal objects, including some probably from the High Middle Ages. An excavation yielded part of a kiln

layout hewn into the limestone bedrock with a masonry stone-and-clay frontal wall, originally with four heating channels, and part of a rectangular chambre. Pottery finds date the original use of the installation to the 13th and early 14th centuries; secondarily, it was used for charcoal burning in the 18th and 19th centuries.

Petr Kos, Jiří Kala

Bučovice (okr. Vyškov)

„Hradisko“, parc. č. 1535/1, 1537/1, 1538, 1562, 1560, 1561, 1536.

Vrcholný středověk. Tvrz/hrádek. Skupina/sít sond.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Vyškovska, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.153579212, 17.002127478

Stavební práce prováděné v souvislosti s obnovou Lesoparku Hradisko a Kalvárie v Bučovicích se zásadním způsobem dotkly i plochy, na níž stával původní bučovický hrádek (místo je dnes označováno jako Hradisko; Nekuda, Unger 1981, 84–86; Plaček 2001, 133–135). Zkoumaná plocha leží při severním okraji města, na prudkých, jižně exponovaných svazích. Nejbližším vodním zdrojem je Litava, protékající přibližně 300 m jižně od zkoumané plochy. Nadmořská výška Hradiska je 250 m. Jádro původního dřevohliněného hrádku bylo upravováno na konci 19. století, kdy zde bučovický Okrašlovací spolek spolu s tehdejšími majiteli, rodem Lichtenštejnů, vybudoval dřevěný vyhlídkový altán. Dřevořezbami bohatě zdobená stavba stávala při okraji původní hradní plošiny, která byla kvůli altánu a parkovým úpravám výškově vyrovnána tak, že z původní středověké stavby se do současnosti zachoval jen příkop a malá část valu. Současné úpravy se dotkly také jádra hrádku. Nově budovaný altán „Letic“ vznikl přibližně v místech původního altánu. V základových pasech jsme našli jednak pozůstatky dřevěné podzemní konstrukce lichtenštejnského altánu, ale i několik objektů, které původně patřily k hrádku. V profilu P1 byly nalezeny zbytky objektu 500, jehož účel není zcela jasný. S vysokou pravděpodobností se jednalo o zbytky dřevěné stavby zaniklé požárem. Objekt obsahoval mimo jiné výraznou požárovou vrstvu. V profilech P3 a P4 byly zbytky objektu 502, jehož účel také není jasný. Tento objekt nezaujal požárem. Kromě nalezených nemovitých objektů jsme získali velké množství keramických nálezů (zlomky keramiky, zlomky zásobní nádoby) ze 13. a 14. století. Kromě toho i velký soubor železných předmětů, které lze rovněž datovat do stejného období. Soubor obsahuje zlomky ostruh, přezky, nože a nožíky, stavební kování, hřebíky, hřeby, skoby apod. Dle současných i dřívějších zjištění hrádek postavený patrně ve 13. století zanikl během požáru někdy v průběhu 14. století.

Literatura

- Nekuda, V., Unger, J. 1981: *Hrádky a tvrze na Moravě*. Brno: Blok.
- Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha: Libri.

Summary

An excavation was conducted in connection with the renovation of the Hradisko a Kalvárie forest park in Bučovice (Vyškov District) in the area of an original small medieval castle near the northern periphery of the town. The core of the castle was adapted in the late 19th century when an outlook gazebo was built there. Only the moat and a small part of the rampart have survived to this day from the original medieval structure. The

current renovation works also affected the core of the castle, where the remnants of the wooden underground structure of the gazebo were found along with several features originally belonging to the castle. The excavation yielded numerous fragments of 13th and 14th century pottery and an assemblage of iron objects. The castle was destroyed by fire in the 14th century.

Blanka Mikulková

Budeč (k. ú. Budeč u Žďáru nad Sázavou, okr. Žďár nad Sázavou)

„Prostřední les“, „Veselská“, parc. č. 486/1.

Středověk, novověk. Areál těžby. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.5324350N, 15.9190486E; 49.5319058N, 15.9189225E

V dubnu 2019 byl proveden v rámci stavební akce silničního obchvatu obce Nové Veselí záchranný archeologický výzkum ukončený v listopadu 2020. Jedná se o liniovou stavbu, která vede jihovýchodně od zmiňované obce mimo stávající komunikace převážně v polních tratích využívaných pro zemědělské účely. Výjimku tvoří krátký úsek jihovýchodně od obce Budeč, kde stavba prošla poddolovaným územím v polní trati „Veselská“. K archeologicky nejzajímavějšímu úseku patří část poddolovaného území u Budeče, kde byly obnaženy profily apláňovaných šachet i štol se zbytky původní vřdřevy. Z historických pramenů je doložen největší rozsah těžby v 19. století, její počátek však sahá už do 14. století. Po odbagrování svrchních částí zde byla nalezena část vřdřevy ze zasypané štoly vedené ve směru SV–JZ, která pravděpodobně ústila do větší dobývky. Po odtěžení neúnosných vrstev ve svrchní části plochy se objevily dvě zasypané šachtice se zbytky vřdřevy. Ta byla spojená zajímavým způsobem za pomoci čepu a zádlabu. Bohužel odebrané vzorky dřev z konstrukčních prvků neumožnily dendrochronologické datování. Lokalita je pak zajímavá také z mineralogického hlediska výskytem železných rud. Nalezené zlomky keramiky se na lokalitu dostaly druhotně v průběhu zemědělských prací. Jde o tenkostěnnou keramiku tvrdě pálenou z období 17. až 20. století. Ojedinelé se nalézají rovněž starší keramika z hrubšího keramického těsta s příměsí tuhy (období od 15. století).

Literatura

Neuveдено.

Summary

An excavation resulting from the construction of the bypass of Nové Veselí revealed remnants of levelled shafts and adits with remnants of the original timbering fastened by pegs and mortices in the territory of Budeč (Žďár nad Sázavou District). Historical sources document the beginning of mining to the 14th century, which reached its peak in the 19th century. The 17th to 20th century pottery found at the site is of secondary origin.

Marek Krutiš

Bystřice nad Pernštejnem (okr. Žďár nad Sázavou) „Spojence“, „Šibení hora“.

Novověk. Popraviště. Sonda. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Městské muzeum Bystřice nad Perštejnem.

Lokalizace: WGS-84 – 49.5193222N, 16.2704614E

Na přelomu jara a léta roku 2020 provedl Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i., na žádost Městského úřadu Bystřice nad Pernštejnem předstihový výzkum reliktní bývalého městského popraviště (šibenice) a jeho nejbližšího okolí. Výzkum byl vyvolán plánovanou úpravou okolí šibenice v souvislosti s budováním naučné stezky. Pozůstatky šibenice tvoří kamenné ohrazení, které se dochovalo do výšky 65 cm a je tvořeno lámaným kamenem místního původu položeným na maltu. Korunu zdíva tvoří betonová vrstva z roku 1988. Čtvercový až mírně lichoběžníkový půdorys o vnější délce stran 480, 440, 440, 430 cm a šířce stěny 90 cm vymezoval vnitřní prostor vyplněný převážně hlínou s množstvím kamenů stejného původu, ze kterého bylo vystavěno kamenné ohrazení šibenice. Dále se našly zlomky malty, knoflíkářský odpad, zlomky keramiky a skleněných nádob, kovové předměty (srp, nůž, hřebíky), mince (tři denary Zikmunda III. Vasy z přelomu 16. a 17. století, korutanský fenik a bílý peníz Vladislava II. Jagellonského a Rudolfa II. ze 16. století) a součásti oděvu (zapínání ve formě háčku s očkem, knoflíky). Značnou část výplně vnitřního prostoru šibenice tvořily roztroušené lidské a zvířecí kosti. V anatomickém uspořádání bylo jen několik lidských skeletů a jejich částí (horní i dolní polovina trupu, jednotlivé končetiny). Výjimečný nález představuje neporušený hrob na dně šibenice, ve kterém byl v natažené poloze na zádech uložen chlapec ve věku mezi třinácti až čtrnácti roky (obr. 57). Ve středu dna šibenice se nacházel shluk kamenů, který vymezoval jámu pro dřevěný sloup, přičemž některé z kamenů tvořily utěsnění dna výplně původního kůlu. V okolí šibenice byla provedena sondáž s cílem prověření případného ohrazení celého areálu popraviště, avšak s negativním výsledkem.

Terénním výzkumem byly získány nové poznatky o výkonu hrdelního práva v Bystřici nad Pernštejnem, které mělo město od 15. do 18. století. Keramika získaná z jednotlivých vrstev je datovatelná od přelomu 15. a 16. století po recentní dobu. Mince dovolují zařadit těžiště nálezového souboru do 16. až 17. století.

Obr. 57. Bystřice nad Pernštejnem. Hrob nedospělého jedince (chlapec?) ve věku mezi 13 a 14 roky na dně šibenice. Foto R. Pěnička.

Fig. 57. Bystřice nad Pernštejnem. The grave of juvenile individual (a boy?) aged between 13 and 14 years old at the bottom of the gallows. Photo by R. Pěnička.